

CZU: 37.01:373:78

DOI: 10.36120/2587-3636.v35i1.144-151

DEMERS EDUCAȚIONAL ÎN CULTIVAREA SENTIMENTULUI MUZICAL LA ELEVI PRIN CUNOAȘTEREA ȘI TRĂIREA MUZICII POPULARE

Niculai VIERU, doctorand

<https://orcid.org/0009-0004-4252-9145>

Școala doctorală „Științe ale Educației”
Universitatea de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

Abstract. Activitatea didactică în cadrul lecției de Educație muzicală trebuie să se desfășoare în scopul dezvoltării personalității elevilor, atât prin cunoașterea și studierea programei școlare dar și prin însușirea în rândul elevilor a unor valori specifice culturii și civilizației poporului român, avem în vedere că procesul de cultivare a sentimentului muzical la elevi prin cunoașterea și trăirea muzicii populare are menirea de a promova în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, muzicalitatea românească, cultura tradițională și spiritualitatea poporului român. Cunoașterea muzicii populare reprezintă o artă care învață ascultătorul cum trebuie să învețe a asculta muzica populară, a interpreta, a crea, a improviza, astfel încât să se dezvolte deprinderile de cunoaștere, înțelegere, simțire a muzicii populare. Prin desfășurarea demersului educațional care vizează cultivarea sentimentului muzical la elevi față de cunoașterea și trăirea muzicii populare, elevii vor însuși valorile naționale și umane precum: adevărul, frumosul, bunătaea, compasiunea, dragostea, recunoștința, aprecierea, fericirea, pacea.

Cuvinte cheie: demers educațional, cultivare, muzica populară, valori naționale, valori umane.

EDUCATIONAL APPROACH IN CULTIVATING THE MUSICAL FEELINGS IN STUDENTS THROUGH THE KNOWLEDGE AND EXPERIENCE OF POPULAR MUSIC

Abstract. The didactic activity within the music education lesson must be carried out in order to develop the personality of the students both by knowing and studying the school program and by acquiring among the students some values specific to culture and civilization of the Romanian people, we consider that the process of cultivating the musical feeling in students through the knowledge and experience of popular music is Romanian people within the musical education lessons. The knowledge of popular music is an art that teaches the listener how to learn to listen to popular music, interpret, create, improvise, so as to develop the skills of knowledge, understanding, feeling of popular music. By carrying out the educational approach aimed at cultivating the students musical feeling towards the knowledge and experience of popular music, students will improve national and human values as: truth, beauty, kindness, compassion, love, gratitude, appreciation, happiness, peace.

Key words: educational approach, cultivation, popular music, national values, human values.

1.1. Determinarea aspectelor ce țin de necesitatea studierii muzicii populare în școli

Studierea unei creații muzicale populare necesită mobilizarea întregii ființe umane implicând atenția sporită a profesorului și elevilor, deopotrivă, în scopul identificării caracteristicilor definitorii care o alcătuiesc. Atât profesorul de Educație muzicală, cât și elevii, vor fi implicați în desfășurarea demersului educațional care vizează cultivarea sentimentului muzical la elevi prin cunoașterea și identificarea folclorului muzical. Prin

studierea muzicii populare în școli este asigurată apartenența elevilor la spiritul folclorului muzical, dar și la cultura românească și valorile naționale [6]. Audierea unei lucrări muzicale în cadrul lecției de Educație muzicală include după autorul *Ion Gagim*, în lucrarea *Știința și Arta Educației Muzicale*, următoarele etape: „Cuvântul introductiv, Audiția propriu-zisă, Analiza–discuție, Reaudierea, Aprecierea artistică” [7, p. 105]. Aceste etape se pot contopi în procesul de desfășurare a momentelor lecției și în scopul cultivării sentimentului muzical la elevi prin muzica populară. Prin audierea unei creații populare cum ar fi „doina”, elevul are oportunitatea să înțeleagă legătura între mesajul muzical și contopirea sonorităților mesajului transmis prin profunzimea melodiei și a textului popular. *Constantin Constantinescu* în 1929, în studiul său intitulat *Învățământul muzical în cadrul educației generale*, afirma că scopul predării educației muzicale în școală are în vedere „dezvoltarea sensibilității și afectivității elevilor” [12, p. 95]. Studiarea folclorului muzical în școli are un rol important în ce privește educarea gustului estetic dar și educarea altor abilități umane. Aceasta ne determină să înțelegem că valoarea estetică a muzicii populare poate reprezenta o treaptă importantă spre formarea personalității elevilor și conturarea gustului pentru valorile naționale și spiritualitatea poporului român [13]. Activitatea didactică la ora de Educație muzicală se poate desfășura cu succes în școală, numai pe baza unei organizări chibzuite, atât din punct de vedere științific, al conținuturilor curriculare, cât și din punct de vedere practic-aplicativ. Dacă se ține cont în realizarea demersului educațional, de organizarea în bune condiții a momentelor lecției și explicarea procesului de audiere a unei lucrări muzicale, elevii vor reuși să înțeleagă necesitatea audierii unei *doine* și se vor raporta la valoarea cântecului popular consacrat de tradiția populară [1]. Înțelegem că prin învățarea muzicii tradiționale în școli se cultivă dragostea față de valorile naționale și se dezvoltă la elevi *sensibilitatea emoțională* față de trăirile poporului și sonoritățile muzicii populare, astfel încât se formează personalitatea elevilor și se perpetuă spiritualitatea neamului românesc.

Puterea muzicii de a trezi în sufletul omului o stare afectivă a fost cunoscută din cele mai vechi timpuri. Satisfacția emoțională a percepției muzicii se manifestă în primul rând ca o reacție neintenționată pe care o putem socoti ca o percepție generală a artei. Muzica, mai mult decât toate celelalte arte depășește această stare a emoționalului, oarecum difuză, influențând după caz diferite atitudini psihosomatice mai complexe [7]. Cu siguranță primii ani din viața copilului și modul lui de „pregătire” muzicală, de sensibilizare față de muzică, se petrece în familie și sunt cei mai esențiali ani. Familia are un rol important în formarea fundamentului estetic al psihofiziologiei muzicale a copilului și predispoziției acestuia față de frumos și arta muzicală. Continuitatea acestui proces început în mediul familiar trebuie să își găsească sursa de existență și în mediul școlar. Omul înțelege și percepe aspectul estetic al vieții, dacă este sensibilizat, educat și format în a înțelege realitatea înconjurătoare și mediul extern. Muzica este modalitatea

prin care se creează conexiuni în perceperea, gândirea, înțelegerea și analiza situațiilor și stărilor pe care omul le are față de acestea. Dispoziția omului față de muzică implică procese psihice ale aparatului nervos-cerebral, care pot fi dirijate în procesul instructiv-educativ desfășurat în școli [8]. *Ghizela Sulițeanu* în lucrarea *Psihologia folclorului muzical* menționează „rolul cântecelor pentru copii” în formarea percepției muzicale și educarea elevilor [11]. Aceasta ne sugerează că muzica populară are un rol important în formarea/dezvoltarea personalității elevului, încă din copilărie și se accentuează pe parcursul derulării procesului instructiv-educativ, prin crearea unei legături între limbajul verbal și cel muzical, pe măsura identificării valorilor muzicii tradiționale. Educarea copiilor prin muzica populară, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, presupune dezvoltarea personalității elevului în spiritul cunoașterii valorilor tradiționale românești și a însușirii valorilor umane. Elevii vor memora în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, acele fragmente muzicale cunoscute din copilărie și vor reprezenta fundamentul psihofiziologic al muzicalității, fie că ne referim la cântecul mamei, cântecele obiceiurilor de iarnă sau la cântecele populare auzite în lumea satului [11].

1.2. Demersul cultivării sentimentului muzical la elevilor prin intermediul muzicii populare

Aspectele metodologice-procedurale desfășurate în vederea implementării acțiunilor didactice care stau la baza derulării etapelor lecției de Educație muzicală, constituie elementul cheie pentru atingerea cu succes a obiectivelor propuse în cadrul lecției și formează valori culturale în rândul elevilor, atunci când ne raportăm la folclorul muzical. Prin exemplificarea cântecului popular specific genului de „doină”, lecția trebuie să fie bine organizată, structurată și cu un conținut selectat după specificul vârstei elevilor, astfel încât să putem dezvolta *sensibilitatea emoțională* la elevi prin mesajul muzical transmis. Elevii trebuie să urmeze indicațiile profesorului și să însușească cunoștințele predate în lecțiile anterioare, în scopul cultivării sentimentului muzical prin trăirea profundă a cântecului popular. Obiectivele lecției pot fi atinse cu succes numai dacă se înțeleg etapele lecției, indicațiile profesorului și intervențiile în măsura în care sunt stabilite clar conținutul lucrării și obiectivele lecției. Elevii vor face cunoștință pe parcursul etapelor lecției cu noțiunile fundamentale care stau la baza predării cântecului popular specific genului de „doină”, necesare desfășurării procesului de audiere și înțelegere a muzicii populare. Este nevoie să îmbinăm armonios explicația cu aplicația, teoria cu practica și exemplificarea cu exersarea [4]. Lecția trebuie să se desfășoare într-un ritm constant, viu, dinamic, profund, astfel încât să se mențină interesul crescut al elevilor pe parcursul etapelor lecției. Prin implicarea participativă, activă, a elevilor la momentele lecției, în scopul formării culturii muzicale prin valorificarea creației populare, se dezvoltă procesul de cultivare a sentimentului muzical la elevi, prin

cunoașterea și trăirea profundă a muzicii populare [12]. Pentru demersul educațional realizat în scopul cultivării sentimentului muzical la elevi prin muzica populară, strategia de predare a profesorului de Educație muzicală reprezintă „performanțele sale în materie de prezentare, într-un fel sau altul, a unui subiect nou”, iar în cazul nostru subiectul îl constituie muzica populară [5]. Astfel putem elabora un demers educațional care să parcurgă două etape fundamentale de studiere, înțelegere și aprofundare a mesajului muzicii populare, transmis prin audierea genului muzical „doina”.

1. Prima etapă de lucru are în vedere determinarea scopului care trebuie atins la ora de Educație muzicală prin audierea genului muzical „doina”. Scopul principal al lecției vizează în primul rând cultivarea sentimentului muzical la elevi prin discursul muzical folcloric. Trebuie urmărit în timpul audiției muzicale, cum se transmite informația către elevi, ca aceștia să însușească eficient cunoștințele, priceperile, deprinderile, iar mesajul muzical transmis să își găsească rezolvarea în cadrul lecției.
2. A doua etapă de lucru constă în alegerea materialelor necesare, a creațiilor muzicale specifice, cu o încărcătură emoțională puternică, care să permită înțelegerea obiectivelor lecției pe parcursul desfășurării audiției muzicale. Organizarea materialelor didactice și stabilirea etapelor pe care elevii le vor urma pe parcursul audiției muzicale în funcție de potențialul lor, reprezintă pregătirea elevilor pentru însușirea mesajului muzical transmis. În cadrul acestei activități didactice în care profesorul stabilește etapele lecției desfășurate în concordanță cu planificarea anuală/semestrială, elaborată la început de an școlar, se are în vedere însușirea trăsăturilor expresive, specifice creației muzicale audiate. Se va realiza demersul educațional în funcție de specificul lecției (audiție, interpretare, compoziție, redarea creației muzicale etc.), în scopul dobândirii imaginii muzicale pentru cultivarea sentimentului muzical prin creația populară [10].

La lecția de Educație muzicală în care se va cultiva sentimentul muzical folcloric prin studierea genului de „doină” sau educarea elevilor prin creșterea gradului de sensibilizare emoțională, față de folclorul muzical și trăirea intensă a muzicii populare, trebuie să ținem cont de etapele lecției:

- a) *Momentul organizatoric*: are loc organizarea clasei prin realizarea de exerciții inițiale de captare a atenției, prezentarea materialului de audiat, discutarea elementelor de limbaj muzical din creația propusă pentru audiere, discutarea și explicarea sonorităților muzicale cu încărcătură emoțională din creația populară audiată, explicarea textului popular și îmbinarea cu melodia etc.
- b) *Conținutul specific al lecției*: are loc comunicarea noilor cunoștințe. Această etapă cuprinde predarea materialului nou din cadrul temei muzicale de audiat. Este propusă spre audiție genul muzical „doina”. Audierea creației muzicale, discutarea

și explicarea sonorităților muzicale cu încărcătură emoțională, explicarea textului popular și îmbinarea cu melodia reprezintă obiectivele de atins în etapa de identificare a conținutului științific. Are loc analiza discuție a creației muzicale audiate, evidențierea caracteristicilor muzicale, a elementelor de limbaj muzical, structură și conținut muzical, aspectul graiului, versificația textului, etc., care alcătuiesc creația respectivă. Pe parcursul audierii muzicale elevii vor fi determinați de sonoritățile muzicale audiate să trăiască mesajul muzical în funcție de competențele dobândite prin exersarea procesului de audiere a muzicii populare [2].

- c) *Fixarea cunoștințelor*: are loc repetarea cunoștințelor dobândite în vederea fixării și reținerii pentru o perioadă mai lungă de timp a conținutului muzical și cultivarea sensibilității emoționale prin reaudierea lucrării. Astfel, profesorul organizează lecția de audiție muzicală specifică folclorului muzical și consolidează cunoștințele elevilor prin explicațiile atribuite dinaintea audierii creației muzicale, prin însușirea elementelor muzicale caracteristice zonei de proveniență a cântecului audiat și prin atribuirea unei judecăți muzicale specifice, pentru înțelegerea mesajului muzical audiat. În scopul atingerii obiectivelor lecției, elevii vor fi capabili să identifice sonoritățile muzicale cu o profunzime aparte și să realizeze transpunere spirituală, supraomenească a percepției mesajului muzical.
- d) *Momentul final al lecției*: este indicată sarcina de lucru pentru acasă, punctele pe care elevul trebuie să le aprofundeze în scopul cultivării sentimentului musical, prin discursul muzicii populare, precum și consolidarea cunoștințelor dobândite prin recapitulare.

Tema pentru acasă la lecția de educație muzicală poate cuprinde următorii itemi:

1. Elaborați un plan de exersare a cultivării sensibilității emoționale prin realizarea audierii muzicii populare cu ochii închiși.
2. Redați elementele care țin de interpretare, trăire a muzicii, intonație și emisie corectă a sunetelor.
3. Însușiți deprinderile spirituale de trăire a muzicii populare în timpul etapei de reaudiere a lucrării studiate.
4. Analizați care sunt elementele de conținut ale unei creații muzicale care vă pot sensibiliza emoțional.

La lecția de educație muzicală prin crearea discursului muzical folcloric și cultivarea sentimentului muzical la elevi, trebuie să ținem cont de domeniile activităților de învățare la această disciplină care permit cunoașterea conținutului muzical, trăirea intensă a muzicii, stimularea creativității și libertății de exprimare muzicală, redarea muzicii și sensibilizarea emoțională prin actul artistic transmis: a) domeniul audiției; b) domeniul interpretării; c) domeniul creației muzicale elementare; d) domeniul redării creației muzicale și expunerii publice a produsului artistic (spectacolul). Pentru

dezvoltarea sensibilității emoționale a elevilor și formarea unei culturi specifice, prin discursul muzical folcloric, folosind genul de „doină”, profesorul poate utiliza la lecția de Educație muzicală următoarele metodele specifice: a) metoda acționării emoționale a muzicii, prin care este accesată latura emoțional-sensibilă față de muzica populară; b) metoda empatiei față de opera de artă studiată; c) metoda însușirii intonațional stilistice a muzicii, prin care elevul va fi direcționat în cunoașterea elementelor caracteristice ale zonei de proveniență etnofolclorică; d) metoda de creare a contextului artistic, prin care procesul de audiție muzicală este adus la rang de artă, în scopul înțelegerii spiritual a mesajului muzical etc.

În ce privesc *criteriile de evaluare a produselor școlare* la o lecție de Educație muzicală, în scopul cultivării sentimentului muzical la elevi prin trăirea expresivă a muzicii populare, putem constitui o listă a produselor școlare de atins care vizează:

- a) Cultura cântului (respectarea poziției la cant, respirația, intonarea melodiei, pronunțarea corectă și ritmică a textului popular, trăirea expresivă a muzicii și înțelegerea spirituală a mesajului muzical transmis.
- b) Interpretarea (potrivirea melodiei pentru interpretare), alegerea tempoului potrivit care să faciliteze dezvoltarea sensibilității emoționale; executarea actului artistic prin aducerea contribuției personale în interpretare și trăirea emoțională a muzicii populare).
- c) Audierea (urmărirea sensului mișcării muzicale în funcție de configurația melodiei; identificarea tempoului și nuanțelor dinamice în expresia melodiei, identificarea sonorităților melodiei cu grad crescut de sensibilitate emoțională).

Trebuie să aducem în discuție faptul că în procesul instructiv-educativ de formare/dezvoltare a personalității elevilor, la lecția de educație muzicală, prin folosirea folclorului muzical, obiectivul principal îl reprezintă procesul de sensibilizare al elevilor față de valorile culturii și spiritualității naționale. În vederea dezvoltării culturii muzicale și a cultivării sentimentului muzical folcloric la elevi, prin discursul muzical folcloric, procesul de audiție reprezintă unul din momentele cele mai importante ale lecției de Educație muzicală, cu rol în atingerea cu succes a obiectivelor lecției. Prin sensibilizarea elevului față de muzica populară, procesele psihice senzoriale au rolul decisiv în procesul de audierea a muzicii populare. Cultivarea sentimentului muzical la elevi prin cunoașterea și trăirea muzicii populare reprezintă arta înțelegerii, spiritualizării, interpretării cântecului propriu-zis, prin trăirea divină a muzicii populare.

Concluziile generale

Prin elaborarea demersului educațional, în scopul cultivării sentimentului muzical la elevi față de cunoașterea muzicii populare, a fost evidențiat rolul pe care îl are folclorul muzical în formarea și cultivarea sentimentului musical, în scopul formării personalității

umane și dobândirii valorilor naționale. Este necesară cunoașterea în rândul elevilor, a celor mai importante elemente definitorii, care caracterizează folclorul muzical. Elevii vor însuși la lecția de Educație muzicală, un mod de gândire muzical folcloric consacrat de tradiția populară și vor însușirii valorilor culturii naționale. Educarea elevilor prin folclorul muzical crește interesul pentru cunoașterea și scoaterea la lumină a valorilor naționale, umane, prin cunoașterea muzicii populare românești. Prin realizarea căilor de predare a folclorului muzical și valorificarea valorilor naționale, în scop educativ, s-a avut în vedere metode specifice ale predării folclorului în școală și descrierea unor etape ale lecției, la disciplina Educație muzicală, prin utilizarea creației muzicologice, specifică poporului român - doina. În elaborarea demersului educațional, rolul de bază îl are profesorul, în scopul cultivării sentimentului muzical folcloric și a dezvoltării sensibilității emoționale față de muzica populară. Prin experiență și tact pedagogic profesorul va îndruma elevii în scopul înțelegerii profunzimii cântecului popular și a dobândirii competențelor de audiție, interpretare, redare a muzicii populare. Prin înțelegerea muzicii populare, elevii vor forma o cultură națională specifică și își vor cultiva sentimentul muzical, prin discursul muzical folcloric. Rolul pedagogului este acela de a forma tinere generații și de a cultiva în sufletul elevilor dragostea pentru cunoașterea valorilor tradiționale și umane. Prin aplicarea demersului educațional specific înțelegerii muzicii populare este demonstrată importanța și utilizarea momentelor lecției în formarea sentimentului muzical folcloric la elevi.

Bibliografie

1. BREAZUL, G. Educația muzicală în școala primară. Extras din „*Revista de Pedagogie*”, II, 1938, Publicațiile Institutului Pedagogic Universitar Cernăuți.
2. BULARGA, T. Copii dotați/talentați - Cadrul de referință al învățământului artistic extrașcolar. În: *Geniu, Talent, Creativitate- o perspectivă psiho-pedagogică, vol. II*, coordonator Marilena Rusu. Iași: Editura Performantica, 2022. ISBN 978-606-685-906-6.
3. CONSTANTINESCU, C. Învățământul muzical în cadrul educației generale. În: *Revista de Pedagogie, Filosofie, Științe și Litere, Buletinul Seminarului Pedagogic universitar din Iași, A I, nr.7*, 1929.
4. COSUMOV, M. Direcții strategice ale educației artistice în școala contemporană. În: *Materialele Simpozionului Internațional: Strategii pentru educație*. Iași, România, 2016. ISBN 978-606-576-714-0.
5. CRISCIUC, V. *Situația actuală a sistemului educațional din Republica Moldova : analize comparative din perspectiva evaluărilor internaționale*. În: *Creativitatea și Dezvoltarea Personală, Dimensiuni educative și artistice, vol. II*, coordonator Marilena Rusu. Iași: Editura Performantica, 2020. p. 81. ISBN 978-606-685-718-5.

6. DRĂGHICECU, D. *Din psihologia poporului român*. București: Editura Historia, 2006. ISBN: 9738792364.
7. GAGIM, I. *Știința și arta educației muzicale*, ediția a treia. Chișinău: Tipografia Centrală, Editura Arc, 2007. p. 90-96. ISBN 978-9975-61-423-8.
8. GAGIM, I. *Dimensiunea psihologică a muzicii*. Iași: Editura Timpul, 2003. p. 121-132. ISBN 973-612-049-X.
9. GAGIM, I. *Ce este muzica și cum să o înțelegem*. Bălți: Tipografia Indigou Color, 2019. ISBN: 978-9975-3316-0-9.
10. GRANEȚKAIA, L. *Analiza interpretativă ca tehnologie didactică în realizarea imaginii muzicale a lucrării în clasa de pian*. USARB, 2006.
11. SULIȚEANU, Gh. *Psihologia folclorului muzical*. București: Editura Academiei, 1980.
12. VASILE, V. *Metodica educației muzicale*. București: Editura Muzicală, 2004. ISBN 973-42-0375-4.
13. VIANU, T. *Gândirea estetică*. București: Editura Minerva, 1986.